

Spremoženjem, ki ga

Amerika ZA NEKDANJE SUŽNJE ni imela ne časa ne denarja

Missouri

Število prebivalcev: 5.989.000

Ferguson

Število prebivalcev: 21.200

Med letoma 1990 in 2010 se je delež Afroameričanov Fergusonu povečal za več kot **150 odstotkov**.

Približno **67 odstotkov** prebivalcev Fergusonu so temnopolti Afroameričani, toda samo **7 odstotkov** zaposlenih policistov v mestu je temnopolnih.

MARKO BUCIK
WASHINGTON

St. Louis je v marsičem obraz sodobne Amerike. Malodane vsa urbana središča med dvema obalama - še posebno tista na ameriškem Srednjem zahodu - in tisti njihovi prebivalci, ki se v zadnjih petdesetih letih (še) niso odselili, se soočajo s težkimi posledicami deindustrializacije in z njo povezano brezposelnostjo, revščino in urbanim razkrojem. Demografski podatki so neusmiljeni. St. Louis je imel leta 1950 več kot 850 tisoč prebivalcev, danes jih tam vztraja še približno 320 tisoč. Vzporedno z odseljevanjem se je utrjevala rasna poseljenost posameznih predelov mesta in St. Louis je danes eno najbolj segregiranih urbanih središč v ZDA. Višje na lestvici takoimeno črno-bele delitve so se leta 2010 uvrstili zgolj Detroit, Milwaukee, New York, Newark, Chicago, Philadelphia, Miami in Cleveland. Del temnopoltega severa je tudi predmestje Ferguson, ki je pred nekaj tedni v tragičnih okoliščinah pristalo pod žarometi svetovne javnosti. 9. avgusta je namreč belopolti policist Darren Wilson sredi belega dne s šestimi strelji ubil temnopoltega 18-letnika Michaela Browna in s tem povzročil najhujše rasne izgrede v ZDA po tistih v Los Angelesu leta 1992, ki so sledili oprostitvi štirih policistov, vpletenih v brutalni pretep temnopoltega Rodneyja Kinga. Čeprav okoliščine za zdaj ostajajo nepojasnjene, je na prvi pogled hladnokrvna usmrtitev neoboroženega Browna znova odprla razpravo o rasnih odnosih med temnopolnimi in belopolnimi prebivalci Amerike.

Vendar sedaj razvnete rasne napetosti niso izvor težav sodobne Amerike, temveč njihova posledica. Zmotno bi bilo zato preveč pozornosti posvečati temu, da je župan Fergusonu belec in da je bela tudi večina v tamkajšnjem mestnem svetu. Prav tako bi bilo za težave Fergusonu, kjer sta dve tretjini prebivalstva temne polti, zmotno kriviti skoraj izključno

belopolto sestavo lokalne policije. Pravi izvor današnjih frustracij temnopoltega prebivalstva ZDA je namreč precej bolj zapleten. Amerika je danes daleč od ideala strpne in urejene družbe. Ostaja nasilna, individualizirana in z rasizmom posejana družba neenakosti in revščine, v kateri njeni temnopolti prebivalci kljub stoletja dolgi boleči zgodovini osvobajanja in emancipacije ostajajo v mnogih pogledih drugorazredni državljani, tarča rasizma ter policijskega in administrativnega nasilja.

Banke jim niso posojale denarja

Odprava suženjstva pa koncu državljanske vojne leta 1865 je ponudila priložnost za začetek okrevanja in celjenja ran, a sama po sebi nikakor ni bila zadosten ukrep za povrnitev medrasnega zaupanja in za dejansko emancipacijo temnopoltega prebivalstva. 250 let nasilja, zlorab, zaničevanja in poniževanja je pustilo globoke duševne rane na ravni skupnosti in pri posameznikih. Država "osvojenim" sužnjem ni dodelila nikakršne podpore za začetek novega življenja, nekdanji suznjelniki jim - z izjemno redkimi izjemami - niso izplačali odškodnin. Amerika za nekdanje sužnje ni imela ne časa ne denarja. Svoboda je tako ostala mrtva črka na papirju, saj je večina "osvojenec" posedovala zgolj par hlač in strgano srajco. Nič kaj presenetljivo se jih je zato velik del vrnil k nekdanjim lastnikom, kjer so v zameno za mizerno plačilo nadaljevali delo na plantažah.

Formalni odpravi suženjstva je tako sledilo sto let nadaljnje segregacije, nasilja, zlorab in diskriminacije na severu in jugu ZDA. Na trenutke sadistično izživljanje nad temnopolto Ameriko v tem obdobju je nedavno pronicljivo popisal Ta-Nehisi Coates v reviji The Atlantic. V zapisu, ki verjetno nikogar ni pustil ravnodušnega, Coates poda številne primere arbitrarnega razlašanja in zatiranja temnopolnih družin ter sistemske ukrepe, ki so preprečevali, da bi si črnsko

prebivalstvo zagotovilo materialno podlago, ki bi ji omogočila dvig iz revščine. Zanje niso bila zaprta samo gledališča in kinodvorane, ampak tudi šole in univerze. Banke jim niso posojale denarja, trg nepremičnin je bil zanje praktično zaprt. Zvezna vlada za območja, kjer so živeli temnopolti, ni izdajala garancij za stanovanjske kredite, od katerih so sicer imeli velike koristi belci. Mreža socialne zaščite je ob uveljavitvi izključevala poklice, kjer so bili - kakšno naključje - večinoma zaposleni prav temnopolti Američani. Slednjih ni preganjal samo rasistični ku-klux-klan, ampak pogosto tudi lokalni šerifi, ki so bili v decentralizirani Ameriki pogosto nad zakonom. No, še pogosteje so bili zakoni napisani tako, da je bilo kratenje pravic in zatiranje črnskega prebivalstva povsem legalno.

Podobno srhljivo je tudi branje Pulitzerjevega nagrajenca Douglasa A. Blackoma, ki v knjigi Suženjstvo pod drugim imenom razkriva vso brutalnost belih lokalnih oblasti in njihovih korporativnih zaveznikov. Dolga desetletja je bilo namreč povsem normalno, če je lokalni šerif nekje na jugu ZDA aretiral temnopoltega moškega zaradi "postopanja" (ali preglasnega pogovora z belo žensko, ali ...) ter mu naložil kazen, ki je slednji praviloma seveda ni mogel plačati. Ker je s tem nič hudega sluteči temnopolti revež postal dolžnik, so ga lokalne oblasti - povsem zakonito - "posodile" podjetju, ki je bilo pripravljeno zanj odplačati kazen. Iz altruizma? Seveda ne, dolžnik je v vseh pogledih postal last podjetja in več tisoč povsem nedolžnih ter domnevno "svobodnih", temnopolnih posameznikov je umrlo zaradi nasilja in grozljivih delovnih razmer.

Poleg krepitve občutka nemoči in manjvrednosti so tovrstne zlorabe temnopoltemu prebivalstvu tudi onemogočale ekonomski napredek. Tega se je zelo dobro zavedal Martin Luther King mlajši, ki je leta 1963 v svojem znamenitem

Pregled dogodkov v Fergusonu

9. avgust

11.51 - Policija prejme prijavo o ropu trgovine in videzu storilca.

12.01 - Policist na ulici opazi in ustavi Michaela Browna in prijatelja. Po soočenju policista z mladeničema se Brown zgrudi mrtev zaradi strela.

12.04 - Na kraj nesreče prispejo drugi policist in nadzornik ter rešilec.

10. avgust

Policija sporoči, da je bil 18-letni Michael Brown neoborožen. Brown naj bi bil fizično napadel policista in med prerivanjem segel po njegovi pištoli. Prvi strel naj bi se sprožil v avtomobilu, drugi zunaj njega. Prižiganje sveč se sprevrže v nasilne proteste: protestniki

pleniijo po lokalih, več kot 30 aretiranih.

11. avgust

Trije policisti izgubijo življenje v neredih, FBI napove vzporedno preiskavo, Brownovi starši pozivajo k umiritvi nasilja in zahtevajo pravico za sina, policija proti protestnikom prvič uporabi solzivec.

12. avgust

Policija ne želi razkriti imena policista, znani so prvi rezultati obdukcije, predsednik Obama da izjavo, pravosodno ministrstvo napove preučitev policijske taktike po državi, nasilni protesti se nadaljujejo.

13. avgust

Pravosodno ministrstvo sproži preiskavo dogodka, policija uporabi

solzivec proti protestnikom in novinarjem.

14. avgust

Po še eni noči nasilja Ferguson obišče guverner Missourija Jay

Nixon, Obama nagovori Američane in jih pozove k miru, zvečer prvič mirni protesti.

15. avgust

Policija razkrije ime policista, ki je

ustrelil Browna, odvetnik očitvidca Doriana Johnsona sporoči, da sta Brown in Johnson pred incidentom sodelovala pri ropu trgovine, po navedbah policije pa Darren Wilson, ki je ustrelil Browna, ni vedel za rop. Protestniki se spopadejo s policisti, ki znova uporabijo oklepne in solzivec.

16. avgust

Guverner Nixon razglasi izredno stanje v Fergusonu in uvede policijsko uro.

17. avgust

Smrtna žrtev med protestniki, pravosodno ministrstvo naroči zvezno obdukcijo Brownovega trupla, zasebna obdukcija razkrije, da je bil Brown šestkrat ustreljen v sprednji del telesa.

odplakne zlom noge

govoru "I have a dream" opozoril, da črnsko prebivalstvo tudi po stoletju domnevne svobode živi "na samotnem otoku revščine sredi oceana materialnega blagostanja". King mlajši je vedel, da zgolj uveljavitev državljanskih pravic ne bo zadostovala za postopno okrevanje temnopolte populacije ZDA ter da bodo nujni tudi ukrepi socialne in gospodarske politike, ki so kasneje na žalost v veliki meri umanjkali. Na žalost danes Kinga mlajšega le malokdo časti kot borca za ekonomske pravice šibkejših. Ideološko so bila namreč njegova stališča v občutljivem obdobju hladne vojne nevarno blizu socializmu ter zato zatrta in kmalu pozabljena.

Že dvajsetkrat manj od belcev

Nemogoče pa je zatreči in pozabiti posledice stoletij zlorab in diskriminacije. Dvanajstodstotna brezposelnost med temnopoltim prebivalstvom tako danes ostaja dvakrat višja kot brezposelnost med belci, in razmerje se v zadnjih petdesetih letih ni bistveno spremenilo. Tudi letni dohodek tipičnega temnopoltega gospodinjstva je bil leta 2012 s 33 tisoč dolarji krepko nižji od dohodka belopolnih gospodinjstev, ki so v povprečju zaslužila 57 tisoč dolarjev. V tem primeru se je razmerje v zadnjih desetletjih spremenilo le za odtenek. Leta 1967 je namreč povprečni dohodek temnopolnih gospodinjstev predstavljal 55 odstotkov povprečja belih, leta 2011 pa 59 odstotkov.

V praksi to pomeni, da velik del črnega prebivalstva tudi 150 let po formalni odpravi suženjstva ostaja v bistveno podrejenem položaju, čemur pritrjujejo izsledki Raziskovalnega centra Pew, ki kažejo, da je imelo leta 2009 povprečno belo gospodinjstvo dvajsetkrat večje premoženje kot povprečno temnopolto gospodinjstvo. Še pomembneje, temnopolti prebivalci ZDA si ne zmorejo zagotoviti zadostne finančne varnosti v obliki naložb ali prihrankov. Tako je leta 2009 premoženje povprečnega temnopoltega gospodinjstva znašalo

manj kot šest tisoč dolarjev, ki jih lahko v trenutku odplakne nedolžen zlom noge. Premoženje povprečnega belega gospodinjstva v višini 113 tisoč dolarjev slednjemu zagotavlja bistveno večjo finančno varnost. Ob tem se zdi nujno poudariti, da trend ne vliva pretiranega optimizma. Pred tridesetimi leti je bilo namreč premoženje temnopolnih "zgolj" dvanajstkrat - in ne dvajsetkrat - manjše od premoženja belcev.

Zaradi slabše izobrazbene strukture, ki je bila v veliki meri posledica diskriminacije in nizkih dohodkov, so bili pritiski tehnološkega napredka in deindustrializacije v preteklih desetletjih do temnopolnih prebivalcev ZDA še posebno neusmiljeni. Zato ni presenetljiv podatek Census biroja, da je v letu 2012 več kot 27 odstotkov temnopolnih Američanov živelo pod uradnim pragom revščine, medtem ko je bilo v istem položaju 13 odstotkov belcev. Še bolj moteč je podatek o revščini med otroki. Kar 38 odstotkov temnopolnih otrok, mlajših od 18 let, je leta 2010 živelo v revščini. Belih otrok v istem položaju je bilo trikrat manj. Po podatkih neodvisnega Centra za proračunske in politične prioritete tudi prejmejo temnopolti Američani zgolj 14 odstotkov podpore, čeprav predstavljajo 22 odstotkov revnega prebivalstva. Medtem pa belci, ki predstavljajo 42 odstotkov vseh revežev, prejmejo 69 odstotkov pomoči.

Med 16 tisoč Američani, ki so leta 2011 umrli nasilne smrti, je bilo več kot 6 tisoč temnopolnih, čeprav ti predstavljajo zgolj 13 odstotkov celotnega prebivalstva. Temnopolti moški tako skoraj desetkrat pogosteje umrejo nasilne smrti kot tisti bele polti, kar ni nepomembno za razumevanje jeze ob uboju neoboroženega Browna v Fergusonu. Prav zvezna država Missouri je bila leta 2011 s 300 uboji po statistiki nasilnih smrti temnopolnih prebivalcev ZDA tik pod vrhom, takoj za Nebrasko. Kaj pa zloglasni ameriški zapori? V zveznih in državnih

Ni se treba spraševati, zakaj so po uboju Michaela Browna izbruhnili nasilni izgredi. Vprašati se moramo, kako to, da so izbruhnili šele sedaj

zaporih trenutno prestaja kazen več kot milijon in pol ljudi, med njimi je skoraj 40 odstotkov temnopolnih. Vsak petnajsti temnopolti Američan je zaprt, verjetnost, da bodo na določeni točki v življenju zaprti, pa je pri temnopolnih moških kar 32-odstotna.

Javne politike bi lahko ogromno prispevale k izboljšanju ekonomskega položaja temnopolnih v ZDA, a na žalost prispevajo bolj malo. Javni šolski sistem, ki naj bi revnejšim slojem - belim in nebelim - olajšal izstop iz revščine, prav v njihovih okoljih razpada. Javne šole v ZDA se namreč pretežno financirajo iz lokalnih nepremičninskih davkov. Posledice so povsem pričakovane: revnejša ko je četrt, v kateri je šola, revnejša je šola. Za temnopolte Američane, ki večinoma živijo v najrevnejših četrtih, to seveda pomeni, da so šole, v katere vpišejo svoje otroke, praviloma najslabše v državi. O šolnini za zasebne šole seveda večina lahko le sanja.

Poleg boljšega javnega šolstva bi k dvigu dohodkov temnopolnih, predvsem na jugu ZDA, veliko lahko prispeval dvig minimalne urne postavke, ki je s sedanji mi 7,25 dolarja povsem neskladna s cenovno realnostjo Amerike. A tega zaradi odpora republikanskih članov kongresa skoraj zagotovo ne bo tako kmalu, če sploh. Zdi se, da bi večina med njimi minimalno plačo raje ukinila. Seveda istočasno nimajo nikakršnih težav s porastom dohodkovne neenakosti, ne zdijo se jim sporne večdesetmilijonske plače predsednikov uprav ali vse bolj pogosto izogibanje plačevanju davkov, ki postaja pravi "olimpijski šport" za najbogatejša ameriška podjetja. Republikanski kongresniki so do letošnjega marca tudi 54-krat glasovali za preklic zdravstvene reforme, ki jo je uspelo sprejeti demokratski večini v prvem mandatu predsednika Baracka Obame. S tem bi odpravili edini praktični ukrep prvega temnopoltega predsednika ZDA, ki bo sčasoma prispeval k izboljša-

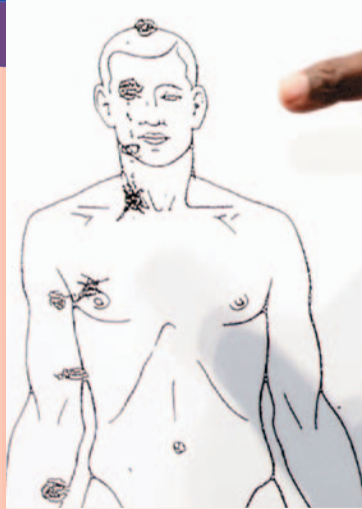
nju materialnega in zdravstvenega stanja temnopolnih Američanov. Večina izmed njih bo namreč 150 let po odpravi suženjstva prvič v življenju lahko sklenila cenovno dostopno zdravstveno zavarovanje.

Dve Ameriki

Nedavna študija Univerze v Arizoni je pokazala, da imajo temnopolni moški brez kazenske kartoteke manjšo možnost, da dobijo zaposlitev, kot beli moški s kazensko kartoteko. Temnopolni moški so manj uspešni pri iskanju zaposlitve tudi zato, ker večina delodajalcev sumi, da uživajo mamila. Zato lažje dobijo službo pri podjetjih, ki opravljajo testiranje.

Rasizem je dodobra usidran tudi v delu represivnih organov. Generalni tožilec zvezne države Missouri je prav za mesto Ferguson v svojem poročilu o rasnem profiliranju za leto 2013 navedel podatke, ki kažejo, da je večinsko bela policija veliko pogosteje ustavljala temnopolte voznike, kot bi to pričakovali glede na njihov delež v prebivalstvu. Tako imenovano rasno profiliranje izvajajo tudi policijski oddelki drugod po Ameriki in - kakšno naključje - najpogosteje so tarča prav temnopolni moški. Temnopolni moški so najpogosteje tudi žrtve policijskih streljanj, pri čemer marsikateri, tako kot Michael Brown, tega ne preživi.

Bill di Blasio, novoizvoljeni demokratski župan New Yorka, kjer revščina dosega zgodovinsko najvišje vrednosti, si je zmago zagotovil z "zgodbo o dveh mestih" ter obljubil boj proti vedno korozivnemu razslojevanju. To prispodobno lahko povsem mirno prenesemo tudi na raven ZDA, kjer se pišeta zgodbi o dveh Amerikah: eni za bogate in drugi za revne. Jasno je, v kateri od dveh živi velika večina temnopolnih Američanov. Zato se ni treba spraševati, zakaj so po uboju Michaela Browna izbruhnili nasilni izgredi. Vprašati se moramo, kako to, da so izbruhnili šele sedaj. •

18. avgust

Po vse večjem nasilju nad policisti guverner Nixon v Ferguson pošlje narodno gardo in odpravi policijsko uro, predsednik Obama napove, da bo nemire v Fergusonu nadzoroval pravosodni minister Eric Holder.

19. avgust

pod streli policista le lučaj od Fergusonu umre temnopolti 23-letnik, ki naj bi bil policistu grozil z nožem.

20. avgust

Začetek predstavitve dokazov pred veliko poroto, ki bo

odločila, ali bodo policistu Wilsonu sodili zaradi Brownove smrti. Minister Holder prispe v Fergusonu.

21. avgust

Po prvi mirni noči v Fergusonu guverner Nixon napove postopen umik narodne garde.

22. avgust

Še ena mirna noč v Fergusonu.

23. avgust

Podporna skupina za policista Wilsona raste in je zbrala že več denarja, kot je bilo zbranega za družino ustreljenega. Mirni

protesti se nadaljujejo, Obama napove, da se bodo Brownovega pogreba udeležili svetovalci iz Bele hiše.

24. avgust

Kljub nekaj aretacijam noč v Fergusonu mine mirno.

Brownov oče prosi za miren pogreb svojega sina.

26. avgust

Družina, prijatelji in drugi se na pogrebu poslovijo od Michaela Browna.

foto: Reuters

